

PREDGOVOR

Ideja o uticaju psihosocijalnih faktora u nastanku dijabetesa začela se nakon katastrofalnog zemljotresa u Bosanskoj krajini, sa svim onim brojnim i raznovrsnim nedaćama koje je prirodna kataklizma ostavila za sobom. Ideja je sazrijevala oko 15 godina, i u ovom vremenskom periodu vršena su opsežna istraživanja, kako u eksperimentalnom i epidemiološkom pravcu, tako i na, zaista, velikom i klinički bogatom kazuističkom materijalu. Sažimajući naučne postavke i provjeravajući ih na ravni kliničkih opservacija nastalo je ovo djelo, kao zaokružena cjelina, bogato idejama i sadržajno po sazajnim fenomenima. Za pristup istraživanju, multidimenzionalnost se pokazala nužnom i kao potreba prvog reda. Posmatranje čovjeka u njegovom bolesnom stanju, kako na tjelesnom tako i psihološkom planu, mora obligatno imati pristup u holističkom smislu, budući da jedan fenomen proističe iz drugog. Pa stoga se nastanak jedne pojave, u modernijem smislu gledano, objašnjava interdisciplinarno, s obzirom je »u prirodi naučnog mišljenja da svaku pojavu objašnjava nekom drugom pojavom, tj. da uzroke ili razloge postojanja ili ponašanja pojave uvek traži izvan nje same« (Đ. Sušnjić, 1982).

Da objavim ovo djelo ponukala me je gorka istina da u domaćoj medicinskoj literaturi posjedujemo vrlo siromašan fond djela sa psihosomatskom tematikom. Pored rijetkih i sporadičnih publikacija o psihosomatici dijabetes melitusa, ovo bi bila kompletna i zaokružena cjelina. U klasičnoj udžbeničkoj literaturi, kao i u drugim publikacijama iz dijabetologije i endokrinologije, postoje veoma oskudni podaci o uticaju psihičkih, odnosno psihosocijalnih faktora na nastanak i tok dijabetes melitusa. Čak šta više, u nekim vrlo vrijednim djelima prevladava stručno i naučno oprečan stav prema značaju psihičkih momenata u dijabetologiji, i njihova se uloga pripisuje laičkim pogledima na taj problem. Stoga je osnovni credo ovog djela da ispita suštinu psihosomatskih mehanizama kako u nastanku dijabetesa, tako i njegovom pogoršanju, te već kod nastale bolesti njen uticaj na psihičku sferu kao »circulus vitiosus«. Na kraju, svrha ovog djela je i da kritički i cjelovito ispita dimenziju i ulogu psihosocijalnih konstituenti u etio-

patogenezi dijabetes melitusa, ukazujući na njihov značaj u opštoj konstelaciji multifaktorijske uzročnosti bolesti.

Od samog početka i u toku stvaranja ovog djela nesebičnu pomoć u ispravnoj psihosomatskoj orijentaciji, kao i snažan podstrijek i zamah u njegovoj praktičnoj realizaciji, učinio je **prof. dr Josif Vesel**, sa Psihijatrijske klinike KBC Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Njegova naučna i moralna podrška je i najznačajnija u konačnom oblikovanju ovog djela. Stoga blagodarnom učitelju dugujem neizmjernu zahvalnost.

Posebnu zahvalnost izražavam prim. dr sci Vladimiru Adamoviću, šefu Centra za psihosomatiku Klinike za neurologiju i psihijatriju KBC »Dr Dragiša Mišović«, u Beogradu, korifeju jugoslovenske psihosomatske misli. On me je uputio na ispravan put, naročito u metodologiju rada, na taj način pruživši mi originalne instrumente neophodne za ovu vrstu istraživanja.

Za moje stručno-medicinsko stasanje i usađivanje naučne klice, trajnu zahvalnost dugujem mom najvećem životnom učitelju, **prof. dr Andriji Mikešu**, iz Banjaluke, koji me je preko dvije decenije nadahnjivao težnjama ka istinskom i učio beskompromisnom poimanju principa u internoj medicini. »Nije čovjek ono što misli nego čini«, ističe kao aksiom slavni M. Selimović; moj plemeniti učitelj prof. dr A. Mikeš je učinio i sudbinski odredio ono što u struci danas jesam.

Svestranu i po svom opsegu zaista impozantnu pomoć pružili su mi doc. dr sci Mirko Grujić i doc. dr sci Zaim Bilalbegović, pa im se na osobito kolegijalan i prijateljski način i zahvaljujem.

Ovo djelo ne bi ugledalo svjetlo dana da nije uloženi veliki trud i angažman Bogdana Pjanića, predsjednika Saveza društava BiH za borbu protiv šećerne bolesti i Šemsudina Osmanagića, urednika NIRO »Zajednica« Sarajevo, pa im dugujem veliku zahvalnost.

Sva zapažanja, primjedbe i sugestije u vezi ove monografije očekujem sa naročitim zadovoljstvom od čitalaca. Ovo iz razloga da bi u eventualno drugom izdanju mogao zahtjevima udovoljiti. Stoga, sa zahvalnošću i dobronamjernošću očekujem od čitalaca zdušnu pomoć i saradnju.

U Banjoj Luci, marta 1986. godine

Autor